

Stentøjsmester med kultstatus

Har man interesse for keramik er det svært at undgå Axel Saltos (1889-1961) navn. Ikke mindst i de seneste år har Saltos keramiske arbejder fået en velfortjent renæssance, hvilket de tårnhøje priser på hans værker er et vidnesbyrd om. Hvor ofte har jeg ikke stået på museer og beundret de karakteristiske krukker, vaser og relieffer og nu fik jeg chancen igen. I søndags gik turen til CLAY - Keramikmuseum Danmark, i Middelfart, hvor Dansk Kunsthistoriker Forening havde træf. Her gik vi på opdagelse i én af det 20. århundredes største kunstnerkeramikere, Axel Saltos udstilling, som kan ses hele sommeren.

Salto var født i København og boede der hele sit liv, kun afbrudt af studieophold, herunder næsten 10 år i Paris, hvor han stiftede bekendtskab med Picasso og Matisse, som blev skelsættende for hans kunstneriske ambitioner. Forinden havde han uddannet sig som billedkunstner på Det Kgl. Danske Kunstakademi, og debuterede i 1911 som maler. Allerede som 14-årig havde hans tegnetalent og skarpe intelligens peget i denne retning. Men hans kreativitet brænder igennem på mange andre fronter end maleriet: Bogillustrationer, grafisk design, smykker, tekstiler og sidst, men ikke mindst i keramikken, der med hans deltagelse på Verdensudstillingen i Paris, i 1925, markerer hans kunstneriske og internationale gennembrud.

Han bliver senere redaktør af det kritiske tidsskrift "Klingen" og medlem af kunstnergruppen "De 4", som endvidere talte Svend Johansen, Vilhelm Lundstrøm og Karl Larsen. Salto cementerede dermed sin rolle i gruppen af de tidlige modernister herhjemme. I 50'erne er han med i gruppen af eksklusive

møbeldesignere og kunsthåndværkere, som promoverer dansk design med succes under overskriften Danish Modern, hvor Saltos keramik placeres i stjerne sammen med bl.a. Kaare Klint, Arne Jacobsen og Hans J. Wegners møbler.

Med afsæt i sine iagttagelser af naturens former, strukturer og iboende bevægelse, skaber Salto den "riflede", "knoppede" og "spirende" stil, som er karakteristisk for hans keramiske livsværk. Titlen af at være klassisksproglig student, synes dog også at præge Saltos motivkreds, hvor den græske mytologi spiller en væsentlig rolle.

En af museumsbesøgets største aha-oplevelser var den nye viden om, at Salto aldrig selv har drejet en vase eller en krukke, men som i de gamle mestres ånd, tegnede/skitserede værkerne, hvor drejerne så havde den første opgave. Herefter fortsatte mesteren med dekoration mm. Endvidere blev det klart, at Salto stort set ikke har skabt unikaværker. Alle hans værker er udført i forme, i et antal, som ingen kender præcist. Dog, menes han, i perioden 1923-1950 at have skabt 3000 værker. Men også langt efter hans død blev der skabt Salto-værker, da formene var intakte. Når eftertiden er fattigst på værker med urangul glasur fra mesteren, er det selvfølgelig, fordi glasuren viste sig at være giftig, for dem som havde berøring med den. Også keramik fra Kähler-familiens hånd, måtte lide samme tort, hvorfor de gule værker også her er sjældne at spore.

Salto var i perioden 1933-1959 tilknyttet Den Kgl. Porcelainsfabrik, men han havde forinden haft værkstedsplads hos kunstnerkollegaen Carl Halier i dennes keramiske værksted på Frederiksberg. Sidstnævnte endte dog med at måtte lukke værkstedet, grundet interessekonflikt mellem ham og hans

arbejdsgiver, Den Kgl. Porcelainsfabrik, som ikke kunne blive ved med at godtage en medarbejder med ledende stilling hos dem, og sideløbende eget værksted.

Hvad der kan undre er især Saltos visionære evne til både at skue øjeblikket og evigheden i sine værker. De ydre former er ofte inspireret af de klassiske egyptiske og græske vaser, men de kobles til grenen, sivet eller bladets form i en stiliseret, modernistisk stil. Altså grenen lige uden for vinduet, sivet ved søbredden eller det nyudsprungne forårsblads renhed og helhed, før storm og blæst har sat sine spor. Og når de modernistiske kunstnere forenkledede bladet, så var det måske fordi, de fornemmede, at industrialiseringens stormskridt ville gøre det nødvendigt med det forenkledede, hurtige blik. Bare lige, at kunne nå at genkende, det smukke bøgeblads form, før det blev revet væk igen. Med andre ord et fragment sat ind i en ny sammenhæng, som netop blev stentøjsmesteren, Saltos særkende.

Når nu udstillingsbesøget blev så interessant var det også pga. keramikmuseets skønhed. "Grimmerhus", som er navnet på det gamle enkesæde, opført til det nærliggende Hindsgavl Slot, bygget i historicistisk stil gør indtryk med sine karakteristiske røde, rundbuede gavle lige ud til Lillebælt. Og den imponerende vestibule i nygotisk stil, hvor Jais Nielsens (1885-1961) mandshøje skulptur af en keramikker, selvfølgelig, byder velkommen!

Og når man så er så privilegeret, at få sin 20-årige søn med på rejsen af ren og skær interesse, så bliver glæden næsten ikke større. Bagefter gik turen til Brandts i Odense, hvor Vilhelm Lundstrøm er aktuel med en ligeså flot udstilling, men det må jeg fortælle om en anden gang.

At Salto spændte vidt er uomgængeligt. På Verdensudstillingen i Paris i 1925 var hans bidrag en vase samt en vægdekoration i et biblioteksværelse med møbler tegnet af Kay Fisker (1893-1965). Titlen var "Paradisets have" og undertitlen "Adam giver dyrene navne". Tænk, så meget kulturarv der kan gemme sig i en vase.